

7 redenen voor een externe voorzitter van de examencommissie

Door [Koert Capel](#), stafmedewerker Kwaliteit en Examinering, Markiezaat College, Bergen op Zoom

(long read, 3 A4) - Onlangs nam [Marleen van de Wiel](#) afscheid als externe voorzitter van onze examencommissie. Geen heel gebruikelijke constructie en daarom een goed moment om de voordelen van zo'n extern voorzitterschap op een rij te zetten. Want die zijn er legio, zeker sinds de vernieuwing van de MBO-wetgeving. En inderdaad: de directeur is dus maar gewoon lid. En dat bevalt iedereen uitstekend.

De directeur is maar gewoon lid. En dat bevalt iedereen uitstekend.

Anders dan in het VO vormt de examinering in het MBO een parallelle bestuurlijke kolom, onafhankelijk van directie en management. Impliciet volgt dat uit [de Wettekst die stelt dat de examencommissie een diploma uitreikt](#) en dus ook gaat over het instrumentarium dat nodig is om te bepalen of iemand een diploma verdient: de examens. Dat zijn er jaarrond honderden, met alle organisatie, formaliteit, beleid- en besluitvorming daar omheen.

Toch was hierover kennelijk misverstand, want de Wetgever heeft in 2017 [extra verduidelijkingen doorgevoerd](#) door te stellen dat leden van het bevoegd gezag of anderszins financieel verantwoordelijken geen zitting mogen nemen. Geen directie en geen management in de examencommissie dus! Onze lokale examenorganisatie voorzag al in die nieuwe eisen. Daarbij hebben we de examencommissie opgeknipt in een beleidsmatige en een diplomerende. Niet uniek, en een bekende truc: de directeur kan zo zitting hebben in het gedeelte van 'zijn' commissie dat alleen indirect invloed op de diplomering heeft. Maar waarom is hij daar dan geen voorzitter van? En hoe kan ons alternatief, een voorzitter van buitenaf, eindverantwoordelijk zijn voor de diploma's?

Simpel: *niet*. Een directeur kan prima eindverantwoordelijk blijven voor examinering en diplomering zonder een examencommissie voor te zitten. Met het faciliteren van zo'n examencommissie neemt hij zijn verantwoordelijkheid in feite al. Hij legt nog steeds verantwoording af. Het voorzitterschap heeft in eerste oogopslag ook niet meer om het lijf dan een ceremonieel-technische leiding van de beleidscommissievergadering. Niet dat dat op zichzelf onderschat moet worden. Beleidsvraagstukken over examinering vragen vaak een evenwicht tussen zwaarwegende belangen en dus een weloverwogen besluitvorming. De mogelijkheid dat leden de vergadering overvleugelen of zich juist geremd voelen om vrijuit te spreken doet dit principe tekort. Een tafelgezelschap van bestuurlijke figuren en gepassioneerde inhoudelijk

deskundigen vraagt daarom het voorzitterschap van iemand die niet te benauwd is om leden waar nodig op gepaste wijze het woord te ontnemen, en die ook politiek gevoel, een scherp oog en de nodige kritische alertheid heeft.

Je hebt voor zo'n rol iemand nodig die niet te benauwd is om leden gepast het woord te ontnemen.

Toch is er nog wel meer dat pleit voor zo'n buitenstaander. Sterker: de kwaliteit van je examenorganisatie neemt er door toe. Ik geef hiervan 7 voorbeelden.

1. Evenwichtige leiding van de beleidsvergadering – Een externe voorzitter kan de balans in inbreng in de vergadering optimaal bewaken, eenvoudig omdat die de directeur kan manen te zwijgen en zijn medewerkers ook aan het woord te laten. Niet dat dat altijd nodig is, maar *alleen al het idee dat die balans gegarandeerd is* zorgt voor een hele betrokken sfeer in de vergadering. De directeur zelf wint daarbij ook. Als hij voorzitter zou zijn werd hij gedwongen al zijn woorden op een goudschaaltje te wegen. Elke frase zou uit zijn mond geduid kunnen worden als dubbel belang*, zeker als hij ook nog het doorslaggevend stemrecht zou hebben. Maar op de tong bijten is niet een competentie waarop directeuren worden geselecteerd. Als 'gewoon lid' kan hij vrijuit zijn eigen belangen op tafel leggen – omdat ze toch gewogen gaan worden tegen de evenwichtige inbreng van de andere leden.

- *Dubbel belang is soms duidelijk en soms niet. Een directeur als voorzitter zou evident niet verantwoordelijk moeten zijn voor zorgvuldige diploma-toekenning én voor hoge uitstroom van gediplomeerden. Maar ook een examencommissie die concludeert dat mondelinge examens voortaan in een geluidsdichte ruimte moeten plaatsvinden, heeft aan de directeur een onhandige voorzitter. Hij moet dan in die rol de kwaliteit van examens bewaken, maar als directeur ook het investeringsbudget.

2. Integere totstandkoming van de beleidsagenda. De grootste invloed op de beleidsagenda wordt uitgeoefend door degene die beleidsvraagstukken inventariseert, duidt en in een conceptagenda voorlegt: de secretaris. Als het goed is streeft die balans in belangen na, maar een integere secretaris zal zich gesterkt voelen als hij of zij de voorbereiding kan spiegelen met iemand zonder belangenverwarring. Met de directeur als voorzitter is die voorbereiding vatbaar voor schijn. Wat doet de secretaris bijvoorbeeld als de directeur ingebrachte pijnpunten niet geagendeerd wil hebben? Tegen het cruciale woord 'schijn' moeten alle leden van een goede examenorganisatie (ook de directeur zelf!) beschermd zijn. Een externe voorzitter voorkomt schijn – ook door een vrijmoedige agendavoorbereiding.

3. Georganiseerde tegenspraak – Een zichzelf serieus nemend bestuur, ook dat van een examenorganisatie, organiseert tegenspraak. Een directeur die als lid tussen de leden plaats neemt in de examencommissie straalt uit dat hij geen doorslaggevende stem heeft, de vergadering niet kan overheersen en de agenda niet kan bepalen. Dit model maakt plausibel dat hij niet kwetsbaar is voor eigenzinnige dwalingen.

4. Permanente interne audit - Onze beleidscommissie ziet toe op het functioneren van de diplomerende commissie door hun notulen en documenten actief te beoordelen. Dit mag uitgelegd worden als permanente interne audit die 6 keer per jaar de diploma-organisatie bemonstert. Het is een goede gewoonte interne audits te laten leiden door een externe, die

onbevangen en vanuit heel eigen invalshoeken kritische vragen kan stellen. Dan blijkt opnieuw hoe vreemde ogen stimuleren! Ook vanuit dit perspectief draagt een externe voorzitter bij aan de kwaliteit van de examenorganisatie.

5. Externe deskundigen in WEB en Waarderingskader – Het betrekken van externe deskundigen bij de kwaliteitszorg wordt in het [Waarderingskader 2017](#) zo belangrijk gevonden, dat het kader op dit punt letterlijk de WEB citeert: “Verder dient de instelling haar stelsel voor kwaliteitszorg zo veel mogelijk in samenwerking met andere instellingen in te richten en bij de beoordeling van de onderwijskwaliteit onafhankelijke deskundigen en belanghebbenden te betrekken (art. 1.3.6, eerste lid, WEB).” Op zichzelf is dit vanuit kwaliteitsperspectief heel logisch, maar het is nog lang geen gemeengoed in het onderwijs. Als je er dus in slaagt om die inbreng te integreren op het niveau van voorzitterschap van de examencommissie, dan straalt dat zowel naar binnen als naar buiten uit hoe serieus je deze visie op kwaliteit neemt. Als die inbreng dan ook materiedeskundigheid meebrengt, zoals Marleen van de Wiel die bij ons inbracht, dan profiteert de hele organisatie daar dubbel van.

6. Verversing voorzitterschap – De directeur, meerdere jaren in dienst, en de secretaris (veelal hoofd examenbureau of iets dergelijks) hebben vaak een zeer stabiel aandeel in de examencommissie. De leden zélf, zeker als het docenten betreft, wisselen juist regelmatig, vaak onbedoeld door personele wijzigingen en roosterproblematiek. Dat geeft onbalans tussen het lang zittende duo en de wisselende leden. Tegelijkertijd is het slecht voor de scherpte. Ook hier is het goed dat de directeur gewoon lid kan zijn. Met een externe voorzitter is het eenvoudig om een maximale zittingstermijn af te spreken en regelmatig zijn of haar functioneren te evalueren.

7. Overtuigende gesprekspartner voor auditoren en Inspectie – Het voorzitterschap heeft een ceremonieel aspect. Het voorwoord van het Jaarverslag Examinering wordt door de externe voorzitter geschreven en bij audits of Inspectiebezoeken is de externe voorzitter aanwezig. Regelmatig maak ik mee hoe auditoren de externe voorzitter vragen naar zijn of haar visie op de ontwikkeling van de examenorganisatie. Die kan dat van binnenuit toelichten en daar tóch evident geen voordeel bij hebben. Die inbreng in een audit is daardoor geloofwaardig, en helemaal als de overige aanwezigen niet verrast reageren en kennelijk vertrouwd zijn met die opinie van de voorzitter. Een examencommissie die zich zo kwetsbaar durft op te stellen wekt vertrouwen.

Resteert één belangrijk nadeel: je hebt een witte raaf nodig.

Resteert één belangrijk nadeel: je hebt een witte raaf nodig. Die bestaan gelukkig en Marleen van de Wiel is er één van. De manier waarop zij de afgelopen 2,5 jaar die rol invulde, gewaardeerd gezag wist te verwerven in onze organisatie, ons bemoedigde of juist aanspoorde waar nodig en zonder aflat bijdroeg aan intensieve voorbereidingen, vergaderingen en audits, is van een meerwaarde die zich nauwelijks laat beschrijven. Met deze *long read* wilde ik toch een poging wagen. Marleen, veel dank en succes toegewenst!

Wil je meer weten over deze opzet of er met mij over discussiëren? Of denk je zelf een goede kandidaat te zijn om Marleen op te volgen? [Laat het me weten!](#)

Dit is de afdruk van een artikel dat ik op LinkedIn publiceerde. De blauwe teksten zijn aanklikbaar.